

Soltész Evelin

joghallgató (PTE ÁJK), az ÓNSZ Bűnügyi Tagozatának tagja

A személyiségi jogok megsértése szankcióinak érvényesítése a polgári perben – különös tekintettel a sajtóhelyreigazítás iránt indított perekre

I. Bevezetés

A személyiségi jogok megsértéséből fakadó polgári jogi perek az elmúlt időszakban különösen nagy hangsúlyt kaptak mind a média és a közérdeklődés, mind pedig a joggyakorlatban felmerült kérdések szempontjából. A kutatásom célja ismertetni a személyiségvédelem általános kereteit, a személyiségi jogok megsértésével kapcsolatos szankciókat, a kapcsolódó pereket, dolgozatom fő témáját pedig a sajtó-helyreigazítás iránti per képezi, annak sajátosságai, joggyakorlata, jogalkalmazási kérdései és esetleges joghézagai.

II. A személyiségvédelem anyagi jogi alapja

A személyiségi jogok érvényesítése iránt indított perek áttekintéséhez elsősorban szükséges annak tisztázása, hogy miket tekint a jogalkotás személyiségi jogoknak, mi garantálja védelmüket a jogsértésekkel szemben.

Jogrendszerünkben Magyarország Alaptörvénye biztosítja a személyiség jogi védelmét akként, hogy a személyiségi jogok legfontosabbjait alapjogként rögzíti.¹ A személyiségi jogok alkotmányos védelme több jogágban is megjelenik, ezáltal ezek megsértését is többretű szankciórendszer keretezi.² A polgári jog rendelkezései alapján mindenkinek kötelezettsége mások személyiségi jogainak tiszteletben tartása, továbbá minden olyan magatartástól való tartózkodás, amely mást személyiségi jogainak gyakorlásában bármilyen módon gátolhat vagy akadályozhat.³ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) általános jogvédelmet nyújt mind a nevesített, mind pedig a nem nevesített személyiségi jogok megsértése ellen. E védelem minden jogalanyra kiterjed, így ezen jogsértések következtében egy relatív szerkezetű jogviszony jön létre a felek között.⁴

A Ptk. tételesen felsorolja, hogy személyiségi jogi jogsértés esetén mely objektív, azaz a felróhatóságtól független, és mely szubjektív, vagyis a felróhatóságtól függő szankciók alkalmazhatók.⁵ Az objektív és szubjektív szankciók együttesen töltik be a jogsértés

¹ Magyarország Alaptörvénye IV-IX. cikk

² Nochta Tibor: A személyiségi jogok magánjogi szankciós védettségéről. Magyar Jog 2018/1. sz. 1. o.

³ Wellmann György: Polgári Jog I-IV. – új Ptk. – Kommentár a gyakorlat számára. ORAC Kiadó, Budapest 2023.

⁴ Uo.

⁵ Uo.

megszüntetésének és orvoslásának funkcióját. A jogkövetkezmények akár önállóan, akár együtt is érvényesíthetők, igazodva az adott eset körülményeihez és a sérelem jellegéhez.⁶ Ezen jogvédelmi eszközök igénybevételének előfeltétele a jogsértő magatartás és a bekövetkezett sérelem közötti ok-okozati összefüggés megléte. Az objektív szankciókat a felróhatóságtól függetlenül is lehet, sőt kell is alkalmazni, ezzel a megoldással kívánja a jogalkotó orvosolni azt a helyzetet, amikor a személyiségi jogsérelem senkinek sem felróható. Az objektív jogkövetkezmények vonatkozásában a Ptk. kimondja, hogy azokat csak az általános elévülési időn belül lehet érvényesíteni.⁷

Az objektív jogkövetkezményeket a Ptk. 2:51. § (1) bekezdése tartalmazza, mely szerint:

„akét személyiségi jogában megsértettek, a jogsértés ténye alapján – az elévülési időn belül – az eset körülményeiből képest követelheti

- a) a jogsértés megtörténtének bírósági megállapítását;
- b) a jogsértés abbahagyását és a jogsértő eltiltását a további jogsértéstől;
- c) azt, hogy a jogsértő adjon megfelelő elégtételt, és ennek biztosítson saját költségén megfelelő nyilvánosságot;
- d) a sérelmes helyzet megszüntetését, a jogsértést megelőző állapot helyreállítását és a jogsértéssel előállított dolog megsemmisítését vagy jogsértő mivoltától való megfosztását;
- e) azt, hogy a jogsértő vagy jogutódja a jogsértéssel elért vagyoni előnyt engedje át javára a jogalap nélküli gazdagodás szabályai szerint.”

Mindezek mellett a Ptk. tartalmaz két szubjektív jogkövetkezményt is, a sérelemdíjat, illetve a kártérítést. A sérelemdíj egy vagyoni jellegű szankció, a Ptk. 2:52. § (1) bekezdése szerint, *„akét személyiségi jogában megsértettek, sérelemdíjat követelhet az őt ért nem vagyoni sérelemért”*. A sérelemdíj mértékét a bíróság mindig egy összegben, az eset összes körülményére tekintettel határozza meg, különös figyelemmel a jogsértés súlyára, a felróhatóság mértékére, az ismétlődő jellegre és a jogsértésnek sértettre és a környezetre gyakorolt hatására.⁸ A Polgári Törvénykönyvről szóló T/7971 sz. törvényjavaslathoz benyújtott indokolás szerint *„a sérelemdíj a személyiségi jogok megsértésének vagyoni elégtétellel történő közvetett kompenzációja és egyben magánjogi büntetése”*.⁹ A sérelemdíjnak tehát kettős funkciója van: egyrészt a jogsértés kompenzációja, másrészt pedig magánjogi büntetés, amely a nem vagyoni hátrány okozásának megelőzését szolgálja.¹⁰

A Ptk. 2:53. § alapján *„aki személyiségi jogainak megsértéséből eredően kárt szenved, a jogellenesen okozott károkért való felelősség szabályai szerint követelheti a jogsértőtől kárának megtérítését.”* Ez alapján figyelembe

⁶ PTK Második könyv, Harmadik rész: Személyiségi jogok / XII. cím: A személyiségi jogok megsértésének szankciói. Magyarország Bíróságai. https://birosag.hu/sites/default/files/static/ptk_e_learning/ptk3/lecke3_lap1.html (2023. 10. 03.)

⁷ Wellmann: i. m.

⁸ Dobáné Madarász Arabella: A személyiségi jogi jogsértések és a sajtó-helyreigazítás kapcsolata. Jogerő. <https://jogero.hu/dr-dobane-dr-madarasz-arabella-a-szemelyisegi-jogi-jogsertesek-es-a-sajto-helyreigazitas-kapcsolata/> (2023. 10. 03.)

⁹ A Polgári Törvénykönyvről szóló T/7971 sz. törvényjavaslathoz benyújtott indokolás. A személyiségi jogok megsértésének szankciói. 2. pont

¹⁰ Wellmann: i. m.

kell venni a kártérítési felelősség szabályait, hiszen személyiségi jogsértés is bekövetkezhet akár szerződésszegéssel, akár szerződésen kívüli magatartással, csakúgy, mint a kár esetében.

Ez a két jogintézmény a jogsértő számára a személyiségi jogi jogsértés megvalósulása esetén is kimentést enged – ellentétben az objektív szankciókkal.

III. A személyiségi jogi perek jellemzői

A személyiségi jogi per definíciójának meghatározásához érdemes a vagyoni jogi per fogalmából kiindulni.¹¹ A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) értelmező rendelkezései közül a 7. § (1) bekezdés 18. pontja írja le a vagyoni jogi per fogalmát, mely szerint „*az a per, amelyben az érvényesített igény a fél vagyoni jogain alapul vagy értéke pénzösszegben kifejezhető*”, vagyoni jogi pernek minősül. Ebből kifolyólag a vagyoni előny átengedése és a szubjektív szankciók alkalmazása iránti perek minősülnek vagyoni jogi pereknek. Ezáltal személyiségi jogi pernek tekintendők azok a polgári perek, melyek célja az egyéb, objektív, a személyiségi jogsértés felróhatóságától független jogkövetkezmények alkalmazása, továbbá az objektív és szubjektív szankciók együttes érvényesítése iránt indított per. A vagyoni perekkel ellentétben, ahol a követelés összege pontosan meghatározható, a személyiségi jogi pereknél nem lehet figyelmen kívül hagyni olyan vonatkozásokat, melyek értéke megfoghatatlan és meghatározhatatlan, mint például az emberi lét, az emberi minőség.¹²

A Pp. 493. §-a kimondja, hogy „*e fejezet alkalmazásában személyiségi jogok érvényesítése iránt indított peren a sajtó-helyreigazítás, a képmásához és a hangfelvételhez való jog érvényesítése és a közösséghez tartozással összefüggő személyiségi jog érvényesítése iránt indított pert kell érteni.*” A jogalkotó nem tartotta indokoltnak a Pp. különleges perei között szabályozni a tágabb értelemben vett személyiségi jogsértés jogkövetkezményeinek érvényesítésére irányuló pereket, így a törvényben más, egyéb helyeken lelhetők fel az általánostól eltérő, azonban vonatkozó közös szabályok és rendelkezések.¹³ A törvény így nem tartalmaz a személyiségi jogi perekre általánosan alkalmazható szabályokat, csak egyes nevesített személyiségvédelmi eljárások vonatkozásában érvényesülő speciális rendelkezéseket.¹⁴ Ezt támasztja alá a Pp. 494. §-a is, mely szerint e törvény rendelkezéseit az e fejezetben szabályozott személyiségi jogok érvényesítése iránt indított perekben az e fejezetben meghatározott eltérésekkel kell alkalmazni.

A nevesített perek társadalmilag kiemelkedő jelentőséggel bírnak, melynek köszönhetően a jogalkotó különlegesebb védelemben részesíti őket, mint az általános személyiségvédelmi perek

¹¹ Pribula László: Személyiségvédelem. Internetes Jogtudományi Enciklopédia 2023. 3. o.

¹² Pribula: i. m. 2. o.

¹³ Petrik Ferenc: Polgári eljárásjog I-II. – új Pp. – Kommentár a gyakorlat számára. ORAC Kiadó, Budapest 2023.

¹⁴ Uo.

esetében. Ez a speciális „bánásmód” mindhárom per tekintetében más és más módon nyilvánul meg. A sajtó-helyreigazítás iránti, továbbá a képmáshoz és a hangfelvételhez való jog érvényesítése iránt indított pereket illetően szempont volt az eljárások gyors és hatékony befejezése, valamint a perelhárítást lehetővé tévő előzetes eljárás biztosítása.¹⁵ A közösséghez tartozással összefüggő személyiségi jog érvényesítése iránti per kapcsán pedig a perek egyesítésének és az igényérvényesítés feltételeinek szabályozásában nyilvánul meg a már említett speciális viszonyulás.¹⁶

IV. A sajtó-helyreigazítás iránt indított per

IV.1. A sajtóperről általánosan

A sajtó-helyreigazítás iránt indított per már a régi Pp.-ben is a különleges perek között volt szabályozva, személyiségi jogok érvényesítése iránt indított perek közül egyértelműen ez a leggyakrabban igénybe vett személyiségvédelmi eszköz.¹⁷ A per lényege, hogy ha valakiről egy médiatartalomban olyan tényt állítanak, amely valótlán vagy valósága nem megalapozott, az érintett személy meghatározott időn belül igényt terjeszthet elő arra, hogy a közölt tények valótlanosságát, illetve a való tényeket tartalmazó helyreigazító közlemény jelenjen meg.¹⁸ Amennyiben a sajtószerv nem tesz eleget a fél kérésének, a perben érintett személy egy soron kívüli, gyors lezajlású polgári peres eljárásban szerezhet érvényt a helyreigazítás iránti követelésének.¹⁹

IV.1.1. A sajtó-helyreigazítás iránt indított per jogi szabályozása

A sajtó-helyreigazításra vonatkozó előírások a hatályos jogban több különböző jogszabályban jelennek meg. A sajtó-helyreigazítás alapjait a sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól szóló 2010. évi CIV. törvény (a továbbiakban: Smtv.) 12. §-a határozza meg, a per anyagi jogi és eljárásjogi szabályait pedig a Pp. tartalmazza. A sajtó-helyreigazítás iránt indított per jellegzetességei miatt a jogalkalmazás nagy hangsúlyt fektet a bírói gyakorlatra, valamint az állásfoglalásokra, iránymutatásokra, jogegységi határozatokra. Ezek közül a legjelentősebbek a PK 12. számú állásfoglalás a sajtó-helyreigazítás érvényesülési köréről és az elbírálásnál irányadó szempontokról,²⁰ a PK 13. számú állásfoglalás,²¹ mely a sajtó-helyreigazítási per indításának feltételeiről szól, a PK 14. számú állásfoglalás a perben való bizonyításról²² és a PK 15. számú

¹⁵ Uo.

¹⁶ Uo.

¹⁷ *Pribula*: i. m. 10. o.

¹⁸ *Pribula* László: Sajtóhelyreigazítási eljárás. Internetes Jogtudományi Enciklopédia 2023. [1] pont

¹⁹ Uo.

²⁰ PK 12. szám, A sajtóhelyreigazítás érvényesülési köre és az elbírálásnál irányadó szempontok (a továbbiakban: PK 12. szám)

²¹ PK 13. szám, A sajtóhelyreigazítási per indításának feltételei (a továbbiakban: PK 13. szám)

²² PK 14. szám, Bizonyítás sajtóhelyreigazítási perben (a továbbiakban: PK 14. szám)

állásfoglalás a helyreigazító közlemény tartalmának megállapításáról.²³ Az 1/2017. Polgári jogegységi határozat az eljárásjogi tárgyú elvi iránymutatásoknak az új Pp. hatálybalépése folytán történő felülvizsgálatáról a sajtó-helyreigazítás szempontjából irányadó kollégiumi állásfoglalást továbbra is alkalmazandónak tekintette a Pp. vonatkozásában.²⁴

IV.1.2. A jogsértő közlemény

A sajtóper alapja a sajtótermékben megjelent közlemény. Annak nincs jelentősége, hogy a közleménynek mi a műfaja, attól függetlenül kell lehetőséget adni a sérelmet szenvedett félnek, hogy a sajtószerv által megjelentetett közlemény szerinti tényállítást korrigálják. Mint ahogy arra a PK 12. számú állásfoglalás is rámutat, a sajtóhelyreigazítás iránti igény elbírálásánál a sajtóközleményt a maga egészében kell vizsgálni, a kifogásolt közléseket, kifejezéseket, tényállításokat a társadalmi érintkezésben általánosan elfogadott jelentésük szerint kell figyelembe venni és a valóságos tartalmuknak megfelelően kell értékelni.

Ha a közlemény – a maga teljességében – megfelelő valóságtartammal bír, annak egyes részei nem adhatnak alapot a sajtó-helyreigazítás iránti pernek. Ellenben, ha a közlemény valóságos tartalma célzások, utalások, tényállásrészek elhagyásának révén alkalmas valótlan tényállítás kifejezésére vagy való tények hamis feltüntetésére, lehetővé kell tenni a helyreigazítást.²⁵

IV.1.3. A per jogosultja

A sajtó-helyreigazítási kérelemnek tartalmaznia kell, hogy ki és milyen minőségben igényli a helyreigazítást. A per jogosultja az érintett fél, tehát csak az kérhet sajtó-helyreigazítást, akinek a személyére a sajtóközlemény – nevének megjelölésével és egyéb módon – utal, vagy akinek a személye a sajtóközlemény tartalmából egyértelműen felismerhető a közlés befogadói számára.²⁶ E különleges per nem korlátozódik magánszemélyek védelmére, ebből kifolyólag jogi személy is érvényesítheti polgári jogi igényeit, ha a jogsértő közlemény adott jogi személyt név szerint megjelöli, vagy arra egyéb módon utal, és ezáltal a jogi személy kétséget kizáróan felismerhető.²⁷ A jogi személy az általános szabályok szerint a sajtó-helyreigazítás érdekében is képviselője útján járhat el. A korábbi gyakorlat alapján azonban a jogi személy képviselője, mint magánszemély nem terjeszthet elő helyreigazítási kérelmet a jogi személyt érintő sajtóközlemény vonatkozásában, csak akkor, ha a sajtóközlemény nem csak a jogi személyt, hanem őt magát is személyében érinti.²⁸

²³ PK 15. szám, A helyreigazító közlemény tartalmának megállapítása (a továbbiakban: PK 15. szám)

²⁴ *Pribula*. Sajtóhelyreigazítási eljárás... [7] pont

²⁵ PK 12. szám

²⁶ PK 13. szám

²⁷ PK 13. szám

²⁸ Pf.20098/2014/4.

Mivel az igényt csak személyesen lehet érvényesíteni, az érintett személyében nem lehet jogutódlásról beszélni. Ha a jogutód nyújtja be igényét sajtó-helyreigazítás iránt – mely még a jogelőd vonatkozásában lett volna időszerű – azt kell vizsgálni, hogy a közlés vonatkoztható-e magára a jogutódra. Ha nem érintik a személyét, akkor a sajtó-helyreigazítási perben nem léphet fel kérelemmel.²⁹

IV.1.4. A per kötelezettje

E per vonatkozásában a kötelezett a sérelmezett közleményt közzé tevő sajtószerv. A sajtószerv fogalmát pontosan egy jogszabály sem tartalmazza, a Pp. 495. § (1) bekezdése és az Smtv. 12. § (2) bekezdése alapján lehet rá következtetni. Eszerint amennyiben a sérelmezett közlés megjelenésének a helye időszaki lap, internetes lap, illetve hírportál, akkor a sajtószerv a sajtó szerkesztősége, ha lineáris vagy lekérhető médiaszolgáltatás, a sajtószerv a médiaszolgáltató, míg, ha hírügynökség által közvetített tartalom, akkor a sajtószerv a hírügynökség.³⁰ Ebből kifolyólag mindig a médiatartalom típusa alapján kell eldönteni, hogy kivel szemben kell a pert kezdeményezni.

A per érdekessége, hogy a sajtószerv akkor is félként jár el, ha egyébként nem rendelkezik perbeli jogképességgel. Ez a sajátosság a jogi személyiséggel nem rendelkező sajtótermék szerkesztőségére nézve releváns. A közösségi oldalak vonatkozásában a joggyakorlat következetes. Szerkesztői felelősség hiányában a helyreigazításra irányuló kérelem perben nem érvényesíthető, mivel a közösségi oldalakon és blogokon megjelent tartalom magánközleménynek minősül. Amennyiben a weboldal részéről nem állapítható meg gazdasági szolgáltatás, az nem tekinthető médiatartalom-szolgáltatónak, tevékenysége nem minősül sajtótevékenységnek, így sajtó-helyreigazítás közzétételére sem kötelezhető.³¹

IV.1.5. A sajtószerv felelőssége

A sajtó-helyreigazítási kérelem benyújtásával kapcsolatban a PK 12. számú állásfoglalás III. pontja egyértelműen hangsúlyozza, hogy véleménynyilvánítás, értékelés, bírálat, valamint a társadalmi, politikai, tudományos és művészeti vita önmagában nem lehet sajtó-helyreigazítás alapja. Eszerint e jogvédelmi eszközt csak a megalapozatlan tények helyreigazítása céljából lehet igénybe venni és nincs mód a sajtóban egyébként megjelent vélemények kijavítására.³²

A joggyakorlatban a tény és a vélemény közötti különbség kérdése régóta vitatott téma. Ha a közlést tevő közleménye nem tartalmaz még burkoltan sem tényállítást, hanem csak az általa ismert

²⁹ 2.Pf.20./721/2013/3.

³⁰ *Pribula*: Sajtóhelyreigazítási eljárás... [14] pont

³¹ Pfv.20642/2014/6.

³² PK 12. szám

adatokból vont le következtetéseket, az csak véleménynyilvánításnak minősül.³³ A sajtószerv felelőssége abban az esetben is fennáll, ha az általa közzétett közleményében más forrásból származó tényekre hivatkozik, melyeknek valóságtartalma kifogásolható. A kérelem előterjesztésére alapot adhat valótlan tény híresztelése is, azonban a sajtószerv akkor sem mentesül a felelősség alól, ha meg tudja nevezni a valótlan tényt szolgáltató személyt.³⁴

Mindezekon felül, ha a sajtószerv való tényeket hamis színben tüntet fel, szintén megalapozhatja a kérelem benyújtását. Ebben az esetben a sajtószerv célja, hogy a közlemény formailag a tartalom ellenkezőjét jelenítse meg. A szerkesztésbeli kiemelés, az alcím megfogalmazása vagy az érintett képmásának közlése alapján, ha a közlés tartalma lerontásra kerül, és ezek nyomán a való tények elferdítésre kerülnek, szintén megalapozzák a sajtószerv felelősségét. Kiemelendő, hogy a sajtószerv által közzétett tájékoztatásnak mindenekelőtt pontosnak és hitelesnek kell lennie, így a hatásvadász, az írás tartalmával ellentétes szerkesztés és felépítés kerülendő, hiszen ez az olvasók megtévesztésére alkalmas magatartás lehet.³⁵

IV.1.6. A helyreigazítási kötelezettség alóli kivételek

Létezik azonban néhány eset, amely kivételt képez a helyreigazítási kötelezettség alól. Az egyik ilyen kivétel a lényegtelen tévedés esete. A PK 12. számú vélemény II. pontja alapján a helyreigazítást kérő személyének megítélése szempontjából közömbös részletek, pontatlanságok, lényegtelen tévedések nem adnak alapot helyreigazításra. Éppen ezért a sajtóközleményt teljes egészében, részletesen kell vizsgálni, hiszen a törvényi rendelkezések és jogszabályok nem adnak kellő alapot annak eldöntésére, hogy adott közlemény jogsértőnek minősül-e vagy sem – ennek eldöntése a jogalkalmazásra hárul.³⁶

A másik kivételt a büntetőeljárásról való tudósítás képezi. A PK 14. számú állásfoglalás olvasata szerint nincs helye sajtó-helyreigazításnak, ha a sajtószerv valamely büntető eljárás jogerős befejezése előtt a valóságnak megfelelően tájékoztatta olvasóit a vádirat tartalmáról, a nyilvános tárgyalásról vagy a nem jogerős büntető bírósági ítéletről. A büntetőeljárás, ha nincs kizáró tényező, általában nyilvános – mind a hallgatóság, mind pedig a sajtó számára. Abban az esetben, ha a sajtóközlemény tartalma szerint megfelel a valóságnak, akár a vádirat, akár az ítélet lényegét tekintve, nincs helye sajtó-helyreigazításnak. A közlemény a jogerős ítélet meghozatala előtt nem tartalmazhat előzetes ítéletmondást, nem jelölhet meg senkit elkövetőként, közölni kell, hogy az ítélet nem jogerős. Ehhez kapcsolódik a kollégiumi vélemény III. pontja, mely szerint, ha a

³³ 2.Pf.21.092/2010/7.

³⁴ *Pribula*: Sajtóhelyreigazítási eljárás... [23] pont

³⁵ *Pribula*: Sajtóhelyreigazítási eljárás... [24] pont

³⁶ *Pribula*: Sajtóhelyreigazítási eljárás... [25] pont

büntetőeljárás nem vezet elmarasztalásra, a sajtószerv az érintett személy kívánságára köteles az olvasókat erről is tudósítani.

V. Az előzetes eljárás

A sajtó-helyreigazítási pert megelőzően helye van egy kötelező eljárásnak, melynek célja, hogy a jogsérelmet gyorsan és hatékonyan, lehetőleg polgári per nélkül is orvosolni lehessen. Ennek megfelelően, aki sérelmezi a sajtóközleményben megjelent valótlan tartalmú tényállítást, nem fordulhat bírósághoz a kötelező eljárást megelőzően. Az előzetes eljárás eljárásjogi előfeltétel, ha a felperes enélkül terjeszti elő keresetlevelét, a Pp. 496. § (1) bekezdése alapján annak visszautasítására kerül sor. Az eljárás részleteit és szabályait az Smtv. és a Pp. határozza meg.

A sajtó-helyreigazítás iránti kérelmet adott sajtószervnél kell előterjeszteni. Fontos, hogy ez a megfelelő, érintett szervnél történjen, ennek hiánya a kereset érdemi vizsgálat nélküli visszautasítását vonja maga után. A sajtóközlemény megjelenésétől számítva harminc napja van az érintettnek előterjeszteni a helyreigazítás iránti kérelmét. Kiemelendő, hogy a határidő a megjelenéstől, nem pedig a tudomásszerzéstől számít. A PK 13. számú vélemény szerint sajtó-helyreigazítás elrendelése iránt csak akkor lehet pert indítani, ha a helyreigazítást kérő irat az előírt harmincnapos határidőn belül megérkezik a sajtószervhez. E határidő elmulasztása esetén nincs lehetőség igazolásra.

A perben csak az írásban közölt kérelemben megjelölt tényállítások helyreigazítását lehet kérni.³⁷ Meg kell benne jelölni a sérelmezett közleményt, a hamis színben feltüntetett állításokat, valamint, ha az érintett igényli közzétételüket, az általa valósnak tartott tények felsorolását.³⁸

Az Smtv. tartalmazza a helyreigazító közlemény anyagi jogi határidejét és módját, mely sajtószervektől függően változik. Az igény kézhezvételétől számított törvényes határidőn belül, az abban megjelölt módon a sajtószerv köteles a kérelemnek eleget tenni.³⁹ A helyreigazító közleményből egyértelműen ki kell tűnnie annak, hogy a kifogásolt sajtóközleménynek mely tényállítása valótlan, mely tényeket tüntet fel hamis színben, illetve melyek a való tények. A közlemény szövege nem alakítható úgy, hogy ezáltal a tartalma elveszítse helyreigazító jellegét.⁴⁰

A sajtószerv három esetben megtagadhatja a helyreigazító közlemény közzétételét: egyrészt, ha nem az érintett terjeszti elő a helyreigazítás iránti kérelmet, másrészt, ha a kérelem hiányos, nem tartalmazza a kötelező jogszabályi elemeket, végül pedig, ha a kérelem tartalma nyomban megcáfолható, kifogásolható.⁴¹

³⁷ PK 13. szám

³⁸ *Pribula*: Sajtóhelyreigazítási eljárás... [33] pont

³⁹ *Pribula*: Sajtóhelyreigazítási eljárás... [34] pont

⁴⁰ PK 15. szám

⁴¹ *Pribula*: Sajtóhelyreigazítási eljárás... [36] pont

V.1. Sajtó-helyreigazítás iránti per

Ha az előzetes eljárás nem vezetett eredményre, az érintett személy az igényét sajtó-helyreigazítási perben érvényesítheti. A keresetlevelet a közlési kötelezettség utolsó napjától számított tizenöt napon belül kell benyújtani, azonban van helye igazolásnak. Tartalmilag a kereset nem térhet el az előterjesztett kérelemtől, ha mégis, a sajtó csak azon sérelmezett tények vonatkozásában köteles a helyreigazításra, amelyeket az érintett korábban megjelölt. A keresetlevélnek tartalmaznia kell magát a helyreigazító közleményt, a valótlan tartalmú tényállításokat, a valósnak tartott tényeket, valamint azt, hogy a felperes törvényes határidőn belül igényelte a helyreigazítás közzétételét az alperestől.⁴²

A keresetlevelet a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bírósághoz kell benyújtani, ezen per vonatkozásában hatásköre a törvényszéknek van. A perre vonatkozóan egy kizárólagos illetékességi rendelkezést határoz meg jogszabály, mégpedig azt, hogy annak a törvényszéknek van illetékessége, amelynek területén az alperes székhelye, lakóhelye található.⁴³

V.1.1 Eljárásjogi sajátosságok

A Pp. rendelkezései alapján a bíróságnak a per minden szakaszában soron kívül kell eljárnia, hiszen a sajtó-helyreigazítás iránti per alapvető célja, hogy a jogsérelem gyorsan kerüljön orvoslásra, ezzel is csökkentve a sérelmet szenvedő fél érdekének további csorbulását. Ebből következik, hogy olyan intézmények, amelyek a gyors jogvédelmet nem segítik elő, kizárásra vagy korlátozásra kerülnek. Ezáltal nincs helye igazolásnak, viszontkeresetnek, szünetelésnek, felfüggesztésnek, bírói meghagyás kibocsátásának, keresetkiterjesztésnek, kereset- és ellenkérelem-változtatásnak, illetve beavatkozásnak, továbbá közbenső ítélet és részítélet sem hozható.⁴⁴

A gyorsaság követelményének megfelelően a Pp. az osztott perszerkezetre vonatkozó általános eljárási modelltől eltérően kizárja az eljárás során a kötelező írásbeli előkészítést.⁴⁵ A törvény a perfelvételi tárgyalás kitűzésének határidejét a keresetlevél előterjesztésétől számított tizenöt napban, a tárgyalási időközt pedig három napban határozza meg. A kereset közlésével együtt a bíróságnak fel kell hívnia a feleket arra, hogy a tárgyalásra minden olyan okiratot és bizonyítási eszközt, amelyek az ügyre vonatkoznak, hozzák magukkal, illetve a bíróság felhívja az alperest, hogy köteles előadni ellenkérelmét a perfelvételi tárgyaláson, vagy nyújtsa be írásbeli ellenkérelmét a tárgyalás előtt legkésőbb három nappal.⁴⁶ Amennyiben a perfelvételi tárgyaláson az alperes nem jelenik meg és írásbeli ellenkérelmet sem terjeszt elő, a bíróság ítéletével marasztalja.

⁴² *Pribula*. Sajtóhelyreigazítási eljárás... [37]-[41] pont

⁴³ *Pribula*. Sajtóhelyreigazítási eljárás... [43] pont

⁴⁴ *Petrić*: i. m.

⁴⁵ Uo.

⁴⁶ Uo.

A sajtó-helyreigazítási perben a perfelvételi tárgyalást kizárólag akkor van lehetőség elhalasztani, ha a lezárásnak elháríthatatlan eljárásjogi akadálya van, vagy akár a fél, akár a bíróság tekintetében objektív akadály áll fenn.⁴⁷

A Pp. kötelező rendelkezést tartalmaz arra vonatkozóan, hogy a perfelvételi tárgyalást követően az érdemi tárgyalást azonnal meg kell tartani, az általános szabályok szerinti osztott perszerkezetre figyelemmel. Az érdemi tárgyalás csak kivételes okból, további bizonyítás érdekében halasztható el, legfeljebb tizenöt napos határidővel. Egyrészt akkor, ha bármelyik fél kéri, és tudja valószínűsíteni, hogy a bizonyítás releváns lehet a keresetben, illetve a másik fél védekezésében előadottakat tudja cáfolni vagy igazolni. Másrészt pedig akkor, ha a bizonyítás lefolytatásának a féltől független akadálya van.⁴⁸ Amennyiben a tárgyalás elhalasztásának törvényi feltételei nem állnak fenn, a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján kell érdemi döntést hoznia a bíróságnak.⁴⁹

A PK 14. számú állásfoglalás I. pontja kimondja, hogy a sajtóközlemény kifogásolt tényállításának valóságát a sajtószerv köteles bizonyítani. Ha az alperes jogszerűen megtagadta a helyreigazítást, köteles bizonyítani, hogy az általa közzétett közlemény tartalma szerint való tényeket tartalmaz, azok megfelelnek a valóságnak. A felperesre nézve nincs konkrét jogszabályi rendelkezés a bizonyítási kötelezettségre vonatkozóan, azonban, ha rendelkezik olyan bizonyítással, amellyel állítását alá tudja támasztani, vagy ha kérte az általa valónak vélt tények közzétételét, őt is terhelheti bizonyítási teher.⁵⁰

Abban az esetben, ha az érdemi tárgyaláson valamennyi fél nem jelenik meg, vagy az a fél, aki a tárgyaláson megjelenik és nem kéri a tárgyalás megtartását, illetve a mulasztó fél egyik esetben sem kérte korábban a tárgyalás távollétében történő megtartását, az eljárást a bíróság hivatalból megszünteti.⁵¹

A PK 15. számú vélemény I. pontja szerint, ha a bíróság a keresetnek helyt ad, határozatában – a kérelem és az ellenkérelem korlátai között – belátása szerint állapítja meg a helyreigazítás szövegét és ennek közlésére az alperest határidő tűzésével kötelezi. Továbbá meghatározza a közzététel módját, illetve a helyreigazító közlemény szövegét, különös figyelemmel a kérelemre. A kérelemhez kötöttség ugyanis itt is irányadó, a bíróság határozatában nem térhet el a kérelemben megjelölt igénytől.

A teljesítési határidő tipikus meghatározása napilapok esetében nyolc nap, időszaki lapoknál pedig a következő lapszám. Internetes közlés esetében nincs konkrét törvényi előírás a teljesítési határidőre vonatkozóan, alkalmazkodni kell az internetes közlés sajátosságaihoz. A joggyakorlat

⁴⁷ Uo.

⁴⁸ *Pribula*: Sajtóhelyreigazítási eljárás... [52] pont

⁴⁹ *Petriák*: i. m.

⁵⁰ Uo.

⁵¹ Uo.

alján amennyiben a sérelmezett közlés már nem elérhető, minimum harminc napig legyen olvasható a sajtó-helyreigazítás, amennyiben az továbbra is megtalálható, akkor egészen a sérelmezett közlés eléréséig a sajtószervnek a helyreigazító közleményt is meg kell jelenítenie.⁵²

Amennyiben a sajtószervnek nincs perbeli jogképessége, a perköltség megfizetésére a szerkesztői felelősséget viselő természetes vagy jogi személyt kell kötelezni.⁵³

A perorvoslatok tekintetében a fellebbezésre biztosított határidőt a törvény tizenöt napban határozza meg. Maga az eljárás a másodfokú eljárás általános szabályai szerint zajlik, a jogszabály csak a fellebbező féllel szemben álló ellenérdekű félre vonatkozóan fogalmaz meg az általánostól eltérő szabályokat, a határidőket illetően. A tárgyalás tartása iránti kérelemre három napot, az írásbeli ellenkérelemre és a csatlakozó fellebbezés előterjesztésére öt napot biztosít a Pp. Előírja továbbá a felülvizsgálati kérelem elbírálására vonatkozó kötelező hatvan napos határidő tartását is.⁵⁴

VI. Problémák a gyakorlatban

A sajtó-helyreigazítás iránti indított perrel kapcsolatban felmerül néhány kérdés, melyre a joggyakorlat még nem, vagy nem elegendő esetben reflektált.

Sajtó-helyreigazítási perben a médiatartalom típusa dönti el, hogy a jogszabályban meghatározott kötelezettek közül kitől kérhető kizárólagosan a helyreigazítás, illetve kivel szemben kell a pert kezdeményezni. Az igénylőnek, illetve a felperesnek e körben nincs választási lehetősége.⁵⁵ Kérdéseket vet fel a törvényi rendelkezéseknek azon hiányossága, mely szerint nincs meghatározva, hogy egyes sérelmezett közlemények esetében pontosan melyik sajtószervhez kell benyújtani a helyreigazító kérelmet. A törvény csak vagylagosan sorolja fel a sajtószerveket, azonban ahogyan a korábbi gyakorlat is mutatja, sok esetben a felperesek tévesen hívják perbe az „alperest”, melynek köszönhetően könnyen kicsúszhatnak a harminc napos határidőből. Amennyiben a felperes a határidőt elmulasztja, elveszti azt az anyagi jogi jogosultságát, hogy a helyreigazításra kötelezettel szemben az adott közlés tekintetében helyreigazítási igénnyel éljen.⁵⁶

Ha a felperes a pert nem a jogszabályban meghatározott személy ellen indította meg, a bíróság akkor utasíthatja vissza a keresetlevelet, – a kereset közzlése után akkor szüntetheti meg az eljárást – ha előzőleg eredménytelenül hívta fel az alperest a megfelelő alperes perbe vonására.⁵⁷ Ennek ellenére fennáll annak a reális veszélye, hogy a szűk harminc napos határidőt a felperes elmulasztja,

⁵² 2.Pf.21.780/2012/4

⁵³ *Pribula*. Sajtóhelyreigazítási eljárás... [57] pont

⁵⁴ *Petrić*: i. m.

⁵⁵ BDT2018. 3898.

⁵⁶ BDT2013. 3039.

⁵⁷ BDT2021. 4380.

jogait nem érvényesítheti – különös tekintettel arra, hogy nem a tudomásszerzéstől, hanem a megjelenéstől számítandó a határidő. Vagy a bírósági felhívás a megfelelő alperes perbehívására felülírja a harminc napos határidőt? A jog nem tudása ugyan nem mentesít, azonban a laikusok számára nem feltétlen egyértelmű a jogszabályi rendelkezésekből, hogy kihez kell intézni a kérelmet. Ezáltal a jogalkotó eredeti szándéka a megalkotott rövid határidőkre vonatkozóan Janus-arcúként mutatkozik a gyakorlatban. Véleményem szerint szükség van egyfajta konkretizálásra ezzel a problémával kapcsolatban, mellyel kiküszöbölhető lenne a téves perbehívások sorozata.

A gyakorlat szerint a sajtóközleményben használt általános alany ellenére is megállapítható a konkrét személy sérelme, ha a szövegkörnyezetből (pl. cím, fénykép) a személye egyébként kétséget kizáróan beazonosítható.⁵⁸ Ebből következik, hogy nincs sajtó-helyreigazítás iránti kereshetőségi joga annak, akinek személye a sérelmezett riport alapján sem közvetlenül, sem közvetett módon nem ismerhető fel.⁵⁹

Felmerül ellenben a kérdés, hogy mi a teendő abban az esetben, ha adott sértett a korábbi sérelmezett sajtóközleményekben név szerint szerepelt, majd egy sikeres sajtó-helyreigazítás iránt indított pert követően ugyanazon sajtószervnél megjelent közlemények már ugyan nem tartalmazzák a nevét, képét, nem utalnak rá egyéb módon, viszont kétséget kizáróan be lehet azonosítani személyét? Biztosítanak a jogszabályi keretek lehetőséget arra, hogy ezen közlemények megjelenésétől számítva harminc napig ismételten be lehessen nyújtani egy helyreigazító kérelmet? Álláspontom szerint fenn kell állnia az újabb előterjesztés lehetőségének. Egyrészt, ahogy a gyakorlat is rámutat, akkor is van lehetőség helyreigazítás iránti kérelmet előterjeszteni, ha adott személyre egyéb módon utalnak, nevének, körülményeinek említése nélkül. Másrészt pedig, mivel jogszabály nem zárja ki az újabb helyreigazítási kérelem előterjesztését azonos sajtószervvel szemben, a törvényi keretek megadják a lehetőséget az ismételt jogvédelemre.

⁵⁸ BDT2021. 4283.

⁵⁹ BDT2004. 1040.